

ВІДГУК

офіційного опонента - к.ю.н, доцента Ступника Ярослава Валерійовича на дисертацію Петрова Володимира Івановича на тему: «Кримінальна відповідальність за привласнення, розтрату або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 - кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

Відгук складено на підставі вивчення рукопису дисертації В.І. Петрова, її автореферату, а також опублікованих здобувачем праць за темою дисертації.

Актуальність теми дослідження. Вивчення поданих Петровим В.І. матеріалів дисертації та автореферату, а також ознайомлення з його публікаціями, дає підстави стверджувати, що автором було проведено достатній науково-правовий аналіз теми, актуальної як у теоретичному, так і у практичному плані, сформульовано висновки і пропозиції, що мають інноваційний характер.

Оцінюючи дисертацію в цілому, можна констатувати, що автор досягнув поставлених перед собою цілей, роботу виконав на належному науковому та методологічному рівні. Такий загальний висновок підтверджується за основними критеріями, за якими оцінюються такі наукові роботи.

Обрана тема відповідає спеціальності наукового пошуку та визначається, перш за все, тим, що Конституція України у статті 13 проголосила, що держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. Усі суб'єкти права власності рівні перед законом; у ст. 41 - кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Право приватної власності набувається в порядку, визначеному законом. Громадяни для задоволення своїх потреб можуть користуватися об'єктами права державної та комунальної власності відповідно до закону. Ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності. Право приватної власності є

Дніпровський державний університет	
внутрішні справи	
Вх. №	3574
« 11 »	11 2024 р.
Основний док.	9
Додаток	-

непорушним. Такі положення Основного Закону держави знайшли своє відображення в КК України, Розділ VI Особливої частини якого покликаний охороняти відносини власності в Україні. Разом із тим, корислива злочинність завжди характеризується високим рівнем поширеності, проте є своєрідні винятки. Одним із них є привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ч. 2 ст. 191 КК України), що обтяжено віднесенням його до корупційних кримінальних правопорушень.

Так, згідно із даним Офісу Генерального прокурора (до 02 січня 2020 року – Генеральної прокуратури України), у 2019 році обліковано 8417 кримінальних правопорушень, передбачених ст. 191 КК України, з них повідомлено про підозру – 3900 особам; у 2020 році – 11160, підозр – 5676, у 2021 році – 11012, підозр – 6040, у 2022 році – 6698, підозр – 3074, у 2023 році – 8452, підозр – 4054, за 6 місяців 2024 року – 4501, підозр – 2874. Разом із тим, в Єдиному державному реєстрі судових рішень за аналогічний період виявлено лише 1964 електронних копій обвинувальних вироків за привласнення або розтрату.

Згідно з даними Державної судової адміністрації України, у 2019 році за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 191 КК України, засуджено 340 осіб, з них за ч. 2 ст. 191 КК України – 14 осіб; у 2020 році – 276 осіб, за ч. 2 ст. 191 КК України – 7 осіб; у 2021 році – 259 осіб, за ч. 2 ст. 191 КК України – 24 особи; у 2022 році – 201 особу, за ч. 4 ст. 191 КК України – 29 осіб (з 03.03.2022 внесено кваліфікуючу ознаку – в умовах воєнного чи надзвичайного стану; у 2023 році – 163 особи, за ч. 4 ст. 191 КК України – 86 осіб.

У комплексі теоретична та практична важливість вирішуваних проблем, спрямованість рекомендацій, сформульованих В.І. Петровим, характер і значущість обговорюваних питань, а також нерозробленість проблеми в юридичній літературі обумовлюють актуальність теми рецензованого дисертаційного дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і

рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність забезпечується кількома чинниками – широтою і різноманітністю опрацьованої джерельної бази, критичним аналізом матеріалів правозастосовної практики, веденням коректної полеміки, вдалою і продуманою логікою викладення матеріалу, яка дозволила автору повністю виконати поставлені ним дослідницькі задачі (с. 17). Їх реалізацію підтверджує й аналіз проміжних висновків до розділів роботи та загальних висновків по дисертації.

Сформульовані автором у науковій роботі основні положення, висновки та рекомендації, в тому числі й ті, що віднесені ним до наукової новизни, мають відповідний рівень обґрунтованості. Це стало можливим завдяки використанню широкого кола наукової вітчизняної та зарубіжної літератури, результатів емпіричних досліджень. Рецензована дисертація та її автореферат мають достатньо високої якості науковий апарат, матеріал викладений чітко, доступно і юридично грамотно. Позиції, які відстоює автор, ґрунтуються на наявних досягненнях кримінально-правової доктрини України, положеннях суміжних дисциплін. Запропоновані автором наукового дослідження висновки та пропозиції підтверджуються фактами, критичним аналізом нормативних приписів законодавства, і висловленими в юридичній літературі позиціями вчених юристів з даного питання.

Зв'язок дисертаційного дослідження з програмами, темами і планами. Позитивно оцінюючи актуальність дослідження В.І. Петрова, необхідно також відзначити, що тема дисертації узгоджена з положеннями пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 31 грудня року, наступного після припинення або скасування воєнного стану в Україні, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України № 476 від 30.04.2024 р.; Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 р., схваленого розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.11.2015 р. № 1393-р; основних напрямів наукових досліджень Науково-дослідного інституту публічного права на 2020–2025 рр., а також Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020

р., схвалених постановою Загальних зборів Національної академії правових наук України від 03.03.2016 р.

Мета і задачі дослідження сформульовані належним чином, відповідно до теми дослідження, зокрема метою дослідження є удосконалення теоретичних положень кримінального права в частині відповідальності за привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем та напрацювання пропозицій з удосконалення законодавства та відповідної правозастосовної практики.

Уявляється, що у дисертації належним чином визначені об'єкт і предмет дослідження.

Методи дисертаційного дослідження, вибрані і застосовані автором, відповідають предмету дослідження. Зокрема, методологічну основу дисертаційного дослідження складають наступні наукові методи пізнання: діалектичний – для аналізу складу привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем як кримінального правопорушення проти власності та корупційного кримінального правопорушення (підрозділи 1.1., 2.1-2.2, 3.1); метод історико-правового аналізу – під час дослідження генези кримінально-правових норм про кримінальну відповідальність за привласнення, розтрату або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем (підрозділ 1.2.); метод системного аналізу – під час вивчення чинного КК України та законопроектів, що доповнювали кримінально-правову політику держави у сфері протидії корисливій та корупційній злочинності (підрозділи 1.1, 1.2, 3.2); порівняльно-правовий – для встановлення норм подібності та відмінності у законодавстві України та зарубіжних країн щодо відповідальності за привласнення, розтрату або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем, надання пропозицій щодо їх гармонізації (підрозділ 1.3.); статистичні методи – під час вивчення емпіричної бази дослідження (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 3.1); формально-логічний – для з'ясування основних термінів та понять корисливої

та корупційної злочинності, при формулювання удосконаленої конструкції ст. 191 КК України (підрозділи 1.3., 3.1).

Емпірична база дослідження забезпечується різними репрезентативними даними: результати вивчення статистичних даних Офісу генерального прокурора щодо виявлених кримінальних правопорушень, передбачених ст. 191 КК України та вручених повідомлень про підозру; Державної судової адміністрації України щодо кількості засуджених осіб та їх соціально-демографічної характеристики; матеріалів 124 обвинувальних вироків суду за ч. 2 ст. 191 КК України, розглянутих судами різних областей України, що розміщені в Єдиному державному реєстрі судових рішень України; опубліковані результати діяльності органів кримінальної юстиції.

Зазначене вище забезпечує належний ступінь обґрунтованості висновків і пропозицій, сформульованих у результаті дисертаційного дослідження, та їх достовірність.

Як видно із матеріалів, що містяться у додатках, результати дисертаційного дослідження отримали належну апробацію, що також засвідчує визнання їх значущості для практики.

Взагалі використання матеріалів правозастосовної практики заслуговує схвальної оцінки. По-перше, текст дисертації містить значну кількість посилань на конкретні процесуальні акти правозастосування, за допомогою яких вдало ілюструються законодавчі і теоретичні положення. По-друге, використання матеріалів правозастосовної практики набуло у дисертації вигляду узагальненого аналізу відповідних матеріалів та оперування одержаними внаслідок цього аналізу даними у підтвердження обстоюваних підходів.

Структура роботи відповідає темі дисертаційного дослідження, його меті і задачам. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що включають сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 257 сторінок, з яких: основний текст – 169 сторінок, додатки – 68 сторінок, список використаних джерел (172 найменування) – 17 сторінок.

Публікації. Основні висновки та положення дисертаційного дослідження оприлюднені у 7 публікаціях, у тому числі 4 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, 1 статті – у науковому періодичному виданні іншої держави, а також 2 тезах доповідей за результатами участі в конференціях. У сукупності з авторефератом друквані роботи здобувача достатньо повно відображають зміст основних положень і висновків її дисертаційного дослідження та дозволяють науковій громадськості ознайомитися із ними.

Оцінюючи основні положення дисертації, слід зазначити наступне.

Всі розділи та підрозділи дисертації складають взаємопов'язану логічну систему. У висновках дисертант надає свої пропозиції, які, як вже підкреслювалось, обґрунтовані і безпосередньо витікають із змісту роботи. В цілому, слід підтримати основні положення дисертації, що виносяться на захист.

Викладені у вступі та розділах основної частини дисертації положення, які стосуються постановки проблеми в цілому, окремих її аспектів, переконують у тому, що відповідні питання є теоретично і практично важливими, перспективними для наукового дослідження.

Як позитивну рису слід відзначити ту обставину, що висновки після кожного із розділів роботи сформульовані автором досить чітко та відображають головні положення дослідження. Загалом можна зробити висновок, що структура дисертації В.І. Петрова повністю відповідає логіці наукового пошуку та дозволила автору послідовно зупинитися на основних проблемних питаннях протидії цьому негативному явищу.

Оцінюючи дисертаційне дослідження в цілому, можна зробити висновок, що воно розвиває і поглиблює сучасні концептуальні уявлення про теорію протидії привласненню, розтраті майна або заволодінні ним шляхом зловживання службовим становищем.

Хочу наголосити на тому, що результати дисертаційного дослідження можуть бути доведені до відома наукової громадськості шляхом опублікування монографії.

Практичне значення одержаних результатів не викликає сумнівів, оскільки згідно з представленими матеріалами, і, зокрема, додатками до дисертації, основні її результати та надбання можуть бути використані: у правотворчості – для вдосконалення законодавства у частині кримінальної відповідальності за привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим та за корупційні кримінальні правопорушення; у правозастосовній діяльності – для підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів у частині протидії корисливій та корупційній злочинності; в освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Кримінальне право» та відповідних спецкурсів; у науково-дослідній роботі – для подальших досліджень проблеми протидії корисливій та корупційній злочинності.

Оформлення дисертації. Дисертація Петрова В.І. оформлена згідно з нормативними вимогами і стандартами, які передбачені для такого виду досліджень. Робота написана державною мовою з дотриманням наукового стилю, що оптимально поєднує складові представлено дослідження. Положення, висновки та пропозиції, що містяться в науковій праці, характеризуються завершеністю, аргументованістю та послідовністю.

Після ознайомлення із матеріалами дисертаційного дослідження та авторефератом дисертації можемо зазначити, що **автореферат** дисертації відображає зміст основних положень дисертації.

Як будь-яка по-справжньому творча праця, дисертаційне дослідження В.І. Петрова не позбавлене **дискусійних положень**. Тому загальна позитивна оцінка дисертації не виключає деяких зауважень і побажань, які носять рекомендаційний характер і можуть бути використані автором у подальших наукових дослідженнях. Зокрема:

1. Дисертант в науковій новизні в тому числі оперує даними кримінологічної характеристики особи злочинця, який вчиняє привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, що є цілком слушним, проте у підрозділі дисертації про суб'єкта

цього злочину належної кримінологічної характеристики особи злочинця не проведено.

Запрошую дисертанта до дискусії з цього приводу, оскільки, на мою думку, кримінологічні ознаки особи злочинця є невід'ємною частиною суб'єкта кримінального правопорушення.

2. Теоретичні положення дисертації вдало посилюються використанням результатів вивчення емпіричної бази. У цьому контексті мною виявлено тенденцію на зміну підходу автора як до аналізу джерел, так і до статистичних даних з початку повномасштабного вторгнення рф. Разом із тим, здобувач не акцентує особливу увагу на стан застосування ст. 191 КК України, в умовах воєнного стану саме у порівнянні із звичайними умовами діяльності правоохоронних органів та суду.

3. Характеризуючи стан наукового дослідження теми, автору слід було б окремо виділити учених, які досліджували та досліджують проблему протидії кримінальним правопорушенням проти власності та корупційним кримінальним правопорушенням. Сюди ж варто і віднести відсутність зарубіжних науковців та дискусії із ними на сторінках дисертації.

4. Також звертаю увагу на конституційне положення щодо того, що незнання закону не звільняє від відповідальності. Саме в цьому аспекті мені не вистачило дискусії із фахівцями-конституціоналістами з приводу обов'язку правоохоронних органів роз'яснювати можливі негативні додаткові наслідки визнання винуватим у вчиненні корупційного чи пов'язаного із корупцією кримінальних правопорушень.

Зазначені вище зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження, вони мають сприяти науковій дискусії під час публічного захисту дисертації, як це і передбачено вимогами до процедури захисту дисертації.

Загальний висновок:

Дисертація Петрова Володимира Івановича на тему: «Кримінальна відповідальність за привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке містить наукові положення та науково обґрунтовані результати, що розв'язують важливе науково-прикладне завдання і щодо яких здобувач є суб'єктом авторського права, а саме: воно дозволило дисертанту отримати результати, які є суттєвим внеском у теорію захисту власності від корисливих посягань.

Виходячи з викладеного, на основі вивчення дисертації та наукових праць, опублікованих по темі дисертації, слід зробити висновок, що рецензована дисертація відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор заслуговує на основі публічного захисту на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та криминологія, кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент

Завідувач кафедри кримінального права та
правоохоронної діяльності
юридичного факультету

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
кандидат юридичних наук, доцент

 Ярослав СТУПНИК

Підпис Ярослава Ступника засвідчую.
Вчений секретар ДВНЗ «Ужгородський
національний університет»

 Олена МЕЛЬНИК